

Alati lokalne samouprave za provedbu Cilja #5 (SDG) za rodnu ravnopravnost

LISTOPAD 2018

Annika Björkdahl¹ i Lejla Somun-Krupalija²

1 Profesora Političkih nauka na Lund Univerzitetu u Švedskoj. 2 Istraživačica i konsultantkinja iz područja osnaživanja žena i gender mainstreaming-a.

Uvod

U rujnu 2015.g. 193 države članice Ujedinjenih naroda usvojile su „Agendu o održivom razvoju 2030“ koja se bavi širokim spektrom globalnih izazova čiji je cilj iskorjenjivanje siromaštva, smanjenje višestrukih, međusektorskih nejednakosti, rješavanje klimatskih promjena, okončavanje sukoba i održavanje mira. Cilj #5 Održivog razvoja se fokusira na rodnu ravnopravnost i ima za cilj „postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i djevojaka“.

Ovaj kratki rezime sažima rezultate našeg rada na istraživanju Cilja #5 i napore da ovaj globalni cilj pretočimo u lokalne politike i praksu u Bosni i Hercegovini.

Na globalnom nivou, rodna neravnopravnost i dalje postoji:

U slučajevima nestašice hrane, žene su često te koje su prve izložene gladi

Djevojčice često postižu bolje rezultate u školi i tijekom studija nego dječaci, ali rodna razlika u visini plaće je 23% širom svijeta. Bit će potrebno još 68 godina da se izjednači razlika u visini plaća između muškaraca i žena

Zastupljenost žena u državnim parlamentima je 23,7%, a to je i dalje daleko od pariteta

49 zemalja nemaju zakone koje štite žene od nasilja u obitelji

Žene obavljaju do 2,6 puta više neplaćenog rada u kući nego muškarci

O ICLD-u

Švedski međunarodni centar za lokalnu demokraciju (ICLD) je dio Švedske razvojne suradnje. Mandat organizacije je doprinijeti smanjenju siromaštva osnaživanjem lokalnih vlasti.

3 Više pogledati na UNWOMEN

Zašto je Cilj #5 važan za lokalnu samoupravu?

Cilj #5 održivog razvoja ima za cilj postizanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje svih žena i djevojčica

- **Zaustavljanje svih oblika diskriminacije** žena i djevojčica širom svijeta
- **Eliminacija svih oblika nasilja** protiv žena i djevojčica, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi uključujući trgovinu ljudima, seksualne i sve druge oblike eksploatacija
- **Eliminacija svih štetnih praksi** kao što su rani dječji brakovi, prisilni brakovi i obrezivanje žena
- Priznavanje prava na **neplaćeni rad u kući**
- Osiguravanje pune i **učinkovite participacije** žena i njihovih jednakih mogućnosti za sudjelovanje na svim nivoima vlasti, kao i u političkom, ekonomskom i javnom životu
- Osiguravanje univerzalnog pristupa **seksualnom i reproduktivnom zdravlju** i reproduktivnim pravima
- Reforme kojima se **ženama daje pravo na ekonomske resurse**, pristup vlasništvu i kontrola nad zemljištem i drugim oblicima imovine, financijskih usluga, nasljeđivanja i prirodnih resursa
- Pобољшanje i **upotreba** tehnologije posebno informacijski i komunikacijskih tehnologija, u promociji osnaživanja žena
- Usvajanje i ojačavanje čvrste politike i primjenljivih zakonskih rješenja za promociju rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima

Pitanje pravde

Žene čine polovinu populacije i iz tog razloga, imaju pravo da isto tako budu reprezentirane. Žene predvodnice u lokalnim samoupravama mogu rušiti rodne stereotipe, biti pozitivan primjer mladim ženama i djevojčicama i omogućiti ženama da osjete kako su njihovi interesi zaista zastupani i prepoznati u demokratskom procesu. Društvo u kom žene nisu dio političkog sistema je nepravedno društvo.

Pitanje demokracije

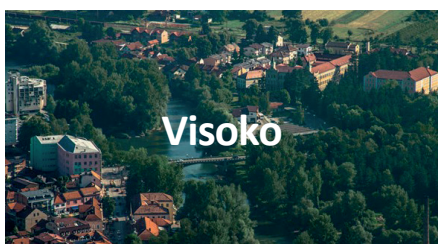
Životna iskustva žena se razlikuju od iskustava muškaraca i zato bi trebalo da budu dio rasprave i donošenja odluka. Rastući broj istraživanja ukazuje na to da tamo gdje su žene prisutne u većem broju i gdje mogu aktivno sudjelovati u radu lokalne samouprave, lokalna samouprava postaje više socijalno odgovorna, a njen rad postaje transparentan.

Pitanje interesa

Odluke koje donosi jedna općina vezano za prioritete razvoja, usluga i propisa, utječu na kvalitetu života i žena i muškaraca podjednako, ali ne nužno na jednak ili isti način. U većini zemalja postoje značajne razlike između žena i muškaraca kada govorimo o resursima kojima oni upravljaju, poslu koji obavljaju, odgovornostima i stupnju utjecaja na donošenje odluka.

Pitanje obaveze

Lokalne vlasti imaju odgovornost da štite prava žena i djevojčica i uključe rodna pitanja u svakodnevni rad. Oni su također odgovorni za provođenje zakonskih i političkih okvira koji imaju za cilj da okončaju nasilje nad ženama i djevojčicama, da promoviraju političko sudjelovanje žena i kreiraju programe koji će ekonomski osnažiti žene.

Cilj #5: nije primijenjen, ali postoji politička volja

U Općinama Visoko i Žepče u Federaciji Bosne i Hercegovine, te u Općini Istočna Ilidža u Republici Srpskoj, Cilj #5 o ravnopravnosti spolova nije bio proveden. Međutim, lokalne samouprave ove tri općine pokazale su da postoji politička volja za osnaživanjem žene i djevojčica i da uključe pitanje ravnopravnosti kao dio svakodnevice.

1. Općina Visoko je jedini grad u Bosni i Hercegovini koji ima gradonačelnicu (u ovom trenutku u drugom mandatu).⁴ Žene su osnažene gradonačelnicom kao pozitivnim uzorom u svojoj sredini na način da još veći broj žena preuzmu ovakve i slične vodeće uloge.
2. Općina Žepče je bila jedna od prvih općina koje su razvile „Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost“ koji se koristi kao primjer najbolje prakse u zemlji.⁵
3. Općina Istočna Ilidža je predvodnik u razvijanju i provođenju politika rodne ravnopravnosti i aktivnim asocijacijama žena u političkim strankama, kao i jedan od prvih uspostavljenih odbora Općinske Skupštine za ravnopravnost polova.

Croatia

4 ICLD ITP – Lokalni politički lideri – Osnaživanje Žena u Politici
<https://icld.se/en/project/itp-local-political-leaders-capacitating-women-in-politics>
5 OSCE Priručnik za gender mainstreaming na lokalnoj razini (Guidelines for gender mainstreaming at local level), pp 30, 47

Prepreke za implementaciju Cilja #5 za rodnu ravnopravnost

- Nedostatak svijesti o ciljevima održivog razvoja
- Ograničeno razumijevanje o tome šta se podrazumijeva pod rodnom ravnopравnošću
- Patrijarhalne strukture, vrijednosti i norme u društvu
- Nedostatak kapaciteta političkih stranaka za primjenu principa rodne ravnopravnosti
- Nedostatak političke volje izabranih dužnosnika i onih koji se nalaze na izvršnim funkcijama
- Nedostatak financijskih sredstava i posebnih budžetskih linija za rodnu ravnopravnost
- Nedostatak funkcionalnih komisija/ odbora za rodnu ravnopravnost
- Nepostojanje fokusa na rodnu ravnopravnost
- Nedostatak Lokalnih Rodnih Akcionih planova
- Nedostatak implementacije izbornog zakona
- Nedostatak suradnje s tijelima za rodnu ravnopravnost na višim nivoima

Studija provedena u ovim općinama pokazuje sljedeće:

Najprikladniji alati za implementaciju Cilj #5:

- Lokalni Akcioni plan za rodnu ravnopravnost
- Razvrstavanje općinskih podataka po spolu
- Općinski odbori/komisije za rodnu ravnopravnost

Alati koji se najmanje koriste ili su najmanje djelotvorni:

- Zastupljenost žena u donošenju odluka
- Implementacija Cilja #5
- Rodno odgovorno budžetiranje

„Rodni alati“ koji se ne primjenjuju uvijek

- Ne postoji monitoring i izvještavanje o implementaciji Akcionih planova
- Iako su neki od raspoloživih podataka razvrstani po spolu, to rijetko doprinosi procesu planiranja razvoja lokalnih samouprava
- Komisije/Odbori za ravnopravnost spolova ponekad provedu i čitav četverogodišnji mandat, a da ne održe ni jednu sjednicu

“What’s the matter?
It’s the same distance!”

Preporuke: Alati za implementaciju Cilja #5

1.

"Rodno odgovoran budžet je onaj budžet koji je u interesu svih - i žena i muškaraca, djevojčica i dječaka - tako što osigurava rodno ravnopravnu raspodjelu resursa i doprinosi jednakim mogućnostima svakoga"

(Oxfam, 2018)

Institucionalni mehanizmi

Institucionalni mehanizmi predstavljaju garanciju da će ciljevi uspostavljeni Ciljem #5 biti dio vladinih programa, a ne samo ad hoc tema projekata. Opasnost kod institucionalnih mehanizama leži u tome da kada se jednom uspostave, mogu postati prazni sistemi koji ne doprinose konkretnom poboljšanju rodne ravnopravnosti. Ključna sredstva za osiguranje doprinosa rodnoj ravnopravnosti su snažno povezana sa instrumentima identificiranim u sljedećim grupama alata:

Podizanje svijesti, vještine know-how za uvođenje rodno mainstreaming-a i politička volja za promociju rodne ravnopravnosti, odgovarajuća financijska sredstva i razmjena znanja i iskustava. Sljedećih pet alata osiguravaju da je rod „institucionaliziran“ kako u zakonodavnim, tako i u izvršnim organima; kada postoje dovoljna izdvajanja za promociju rodne ravnopravnosti; a žene imaju jednak pristup resursima i procesima odlučivanja:

1. Komisija/Odobor za rodnu ravnopravnost koja ima redovne sastanke
2. Imenovanje jedne osobe odgovorne za uvođenje Cilja #5
3. Razvijanje Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost koji uključuje Cilj #5
4. Osigurati rodno osjetljivo budžetiranje koje uključuje Cilj #5
5. Uključenost i zastupljenost žena u procesima donošenja odluka

2.

"prije ljudi nisu prijavljivali nasilje u porodici, jer su žene i muškarci smatrali nasilje dijelom bračnog života. Danas su ljudi osviješteni i imaju pristup informacijama i znaju šta je nasilje u porodici"

(Istočna Ilidža 25.12.17)

Alati za promjenu percepcija i ponašanja

Rodna ravnopravnost je koncept koji može biti nov u nastajanju lokalnih demokracija, tako da podizanje svijesti o njoj može biti dugotrajan proces pun izazova. Društva s tradicionalnim i patrijarhalnim obrascima ponašanja mogu imati najveće prepreke za promociju rodne ravnopravnosti. Alati koji se navode u ovom tekstu bi trebalo da budu shvaćeni kao stalni, kontinuirani procesi, a ne samo jednokratni događaji. Oni su ključni ne samo u stvaranju okruženja za omogućavanje institucionalnih rješenja, nego su i izvori znanja i vještina rodno mainstreaming-a.

1. Podizanje rodne svijesti kroz kampanje koje preispituju ustaljene rodne predrasude objašnjavajući kako iste utiču i ograničavaju razmišljanja i procese donošenja odluka
2. Obuke o rodu i rodnoj ravnopravnosti
3. Rodno senzitivni jezik koji je implementiran u svim službenim internim dokumentima, javnoj dokumentaciji i komunikaciji s javnošću, korištenje neseksističkog izražavanja kao i upotreba rodno senzitivnog jezika prilikom izrade budžeta.⁶
4. Vidljivost problema iz oblasti rodne ravnopravnosti
5. Promocija jednakih prava i mogućnosti za muškarce i žene kroz promociju mira, pravednog i pravičnog društva i institucija, odgovarajućih politika za specifične potrebe žena i djevojčica, postavljajući ova pitanja kao prioritete politika i programa lokalnih samouprava

⁶ Na primjer, Međuinstitucionalni vodič EU <http://publications.europa.eu/code/en/en-4100600en.htm>

3.

“Nemamo mehanizme ili uputstva za praćenje ravnopravnosti spolova, jer se uglavnom bavimo stvarima tehničke prirode, infrastrukturu i vodosnabdijevanjem. Međutim, imamo primjer kada smo planirali sljedeće korake u popravci i rekonstrukciji vodovoda, da smo dali prvenstvo lokaciji Čerkčiči, jer su tamo većinsko stanovništvo žene koje su interno raseljeno stanovništvo (iz Srebrenice) koje su pokrenule programe zapošljavanja koji ovise o pristupu vodi”

(Visoko, 06.10.17)

Alati za mainstreaming procese

Provođenje institucionalnih mehanizama, zakonskih i političkih okvira zahtijeva alate za usmjeravanje procesa koji osiguravaju njihovo izvršenje. Podatci i informacije o statusu žena i muškaraca, njihovom pristupu resursima i donošenju odluka, kao i inicijativama za ravnopravnost spolova predstavljaju doprinose razvoju općinskih programa i strategija. Evaluacija o donošenju ovih općinskih politika i stupanj do kojeg imaju utjecaj na žene i muškarce u društvu je još jedan izvor informacija za izradu planova i programa iz perspektive rodne ravnopravnosti.

1. Podatci razvrstani po spolu kako bi se mapirali izazovi za ravnopravnost spolova
2. Analiza stanja rodne ravnopravnosti u općini i prijedlog mjera
3. Praćenje i periodična procjena napretka ka rodnoj ravnopravnosti
4. Prijedlozi i strateški dokumenti o rodnosti koje donosi općinsko vijeće
5. Razmatranje građanskih inicijativa za promoviranje rodne ravnopravnosti

4.

Općinske vlasti trebaju uputstva i priručnike od drugih nivo vlasti o tome kako se ravnopravnost spolova može primijeniti unutar vladinih struktura

Suradnja u okviru rodne ravnopravnosti

Lokalnim samoupravama su potrebne smjernice i podrška s drugih nivoa vlasti o tome kako da rodne pravce mogu inkorporirati u skladu s vladinim instrukcijama. Lokalne vlasti moraju imati otvorene kanale suradnje s nevladinim organizacijama, naročito sa ženskim nevladinim organizacijama, koje mogu biti ključni izvor informacija o rodnoj ravnopravnosti, a iste nevladine organizacije mogu biti korisni pružatelji usluga za intervencije koje nadilaze kadrovske kapacitete općina. Razmjena iskustava vlasti na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou je od vitalnog značaja za održivo uključivanje rodne ravnopravnosti jer su najbolje prakse i naučene lekcije modeli koji se mogu replicirati na globalnom nivou.

1. Suradnja s institucionalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost na svim nivoima vlasti, kroz postojeće mehanizme za koordinaciju rodni pitanja ili ako ni jedan nije dostupan, putem sastanaka, zahtijeva za informacije i razmjenu znanja
2. Suradnja s drugim vladinim institucijama na temu rodne ravnopravnosti kroz pružanje i zahtijevanje informacija razvrstanih po spolu, procjene utjecaja na rodne odnose i razmjenu informacija o određenim rodnim problemima na lokalnom nivou
3. Suradnja s nevladinim organizacijama vezano za rodnu ravnopravnost kroz njihovo uključivanje u proces planiranja i donošenja odluka, tražeći od njih osnovna znanja i informacije

Zaključak

Sumirajući glavne nalaze vjerodostojne za donošenje političkih odluka, možemo zaključiti da su rodno osjetljive politike i rodna ravnopravnost ključni elementi demokratskog upravljanja nužni za stabilan razvoj i sigurnost svake zajednice. Alati rodne ravnopravnosti koji su razvijeni u ovom izvješću pružaju znanje, strategiju i inspiraciju o tome kako operacionalizirati rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou.

Koje su prepreke za implementaciju SDG # 5 u vašoj općini?

[illegible]

Po Vašem mišljenju, koja su najdjelotvornija sredstva za implementaciju SDG # 5?

[illegible]

Contact details

Swedish International Centre for Local Democracy

Visiting address Söderväg 1D, 621 58 Visby
Telephone +46 498-29 91 00
E-mail info@icld.se
Web www.icld.se

 Swedish International
Centre for Local Democracy